

VIOLENȚA SEXUALĂ ASUPRA MINORULUI

Diana IKIM

Catedra Drept Penal și Criminologie

In this article the author tries to point out the present interest and the solemnity of the minor sexual inviolability crimes. The author fulfills a criminological research of the sex abuse against a child. There are revealed the legal standards which prescribe the children rights in a society, as well as the standards that approbate its violation. The main goal of this scientific work is to inform and to prevent the sex abuse cases.

Se vorbește tot mai mult despre problema violenței criminale și a infracțiunilor privind viața sexuală săvârșite prin violență. Pe parcursul ultimului deceniu infracțiunile ce au ca obiect violența față de copii au atins proporții considerabile extinzându-se la nivel transnațional și intercontinental [1]. Studiul privind violența asupra copiilor confirmă că există violență în toate țările lumii, traversând culturi, clase sociale, educația, veniturile și originea etnică. Violența asupra copiilor, deși este sancționată de legi sau convenții internaționale, reprezintă încă o practică „obișnuită” ce afectează în mod dramatic viețile copiilor, traumele produse fiind uneori aproape imposibil de surmontat. Este important a menționa că în Republica Moldova fiecare a 10-a fată, care a avut experiență sexuală, a fost inițiată sexual prin violență [2], vârsta acestor fete fiind de la 10 la 14 ani. În SUA, aproximativ una din patru tinere suferă un abuz sexual, fiind victima unei molestări, a unui viol, incest. La nivel global, peste 40 milioane de copii sub 15 ani cad victime ale violenței în fiecare an. Mai puțin de jumătate dintre aceste cazuri sunt raportate medicului sau altor organe competente. Toate victimele suferă o traumă semnificativă, care poate fi vindecată doar prin tratament medical adecvat și prin intervenția autorităților legale [3].

În urma cercetărilor efectuate în acest domeniu de către Comitetul pentru Drepturile Copilului, s-au identificat anumite grupuri de copii care sunt mai expuși exploatării sexuale: „Grupurile de copii vulnerabili, inclusiv fetele, copiii indigeni și copiii care trăiesc în sărăcie sunt în mod special dezavantajate în ceea ce privește accesul la serviciile medicale și la educație și cad primele victime ale unor abuzuri ca vânzarea sau traficul, exploatarea muncii, exploatarea sexuală și alte forme de exploatare” [4].

Viața sexuală, ca valoare socială, este apărută de dreptul penal în două dintre aspectele acesteia, cărora le corespund două drepturi ale persoanei: dreptul de libertate sexuală și dreptul de inviolabilitate sexuală. Unul dintre acestea constă în dreptul persoanei de a dispune în mod liber de corpul său în raporturile sexuale, libertate încorsetată doar în norma de drept, de moravurile sociale și de moralitatea sexuală. Aici, se are în vedere faptul că fiecare persoană este liberă să ia decizii în ce privește viața sexuală și de a întreține raporturi sexuale după voința sa. Cel de al doilea este dreptul persoanei de a i se asigura inviolabilitatea corpului, sub aspect sexual, împotriva oricăror acțiuni înlăptuite cu violență sau cu perfidie [5].

Prin urmare, cazul actelor sexuale săvârșite prin violență asupra unui minor va duce de asemenea la încălcarea drepturilor sus-menționate.

În cele ce urmează vom efectua o analiză a unui tip de abuz asupra copilului, care este violența sexuală, considerată a fi una dintre cele mai grave modalități de maltratare a unui copil. La momentul de față se discută mai mult decât oricând despre abuzul sexual. Abuzul sexual înseamnă o categorie aparte de rele tratamente aplicate unei persoane, fie ea minoră, fie majoră. Scopul principal al abuzului este de a obține putere și control (Ganley, 1996). În viziunea unor autori, abuzul sexual este considerat a fi folosirea copiilor și adolescenților în acțiuni sexuale, al căror grad de dezvoltare nu le permite să le înțeleagă și să-și dea un consimțământ în cunoștință de cauză, acțiuni prin care se încalcă interdicțiile sociale ale rolurilor familiale. Așadar, violența sexuală asupra adolescenților este orice fel de act ori comportament sexual în care adolescentul este antrenat fără să consimtă liber și în cunoștință de cauză. Tot aici, important este a menționa că atunci când relațiile sexuale nu au o componentă de recurgere la forță, când relațiile par a fi liber consimțite se folosește totuși noțiunea de abuz sexual, pentru a caracteriza relațiile sexuale între persoane între care există o diferență sensibilă de maturitate psihică. Abuzul sexual are două componente: prima este de a determina victima să întrețină un raport sexual contrar dorinței sale, a doua componentă este cea de a încerca să se submineze sexualitatea unei persoane, în sensul criticării sau prezentării într-o manieră defavorabilă a performanțelor sale sexuale (Chez, 1994).

Violența sexuală cuprinde: atragerea, convingerea, folosirea, coruperea, forțarea și obligarea minorului să participe la acțiuni de natură sexuală sau asistarea unei alte persoane în timpul unor acțiuni care servesc la obținerea de către adult a plăcerii. Prin urmare, formele cele mai frecvente sunt:

- ✓ atingeri nedorite, pe care le suportă victima ori care este constrânsă, forțată să le facă;
- ✓ acte sexuale la care victima este constrânsă;
- ✓ avansuri, propuneri, solicitări cu caracter sexual adresate unei persoane în mod repetat, după ce aceasta a exprimat clar că nu le dorește și nu le agreează;
- ✓ constrângeri la a privi sau citi materiale sexuale – fotografii, filme, texte, ori constrângere la a poza, a fi filmat(ă), înregistrat(ă) pentru materiale pornografice;
- ✓ telefoane obscene, când o persoană sună o altă persoană, folosind un limbaj obscen, sunete obscene sau un limbaj sexual;
- ✓ obligarea la acte/contacte sexuale cu una sau mai multe persoane, pentru recompense materiale (prostituție forțată) [6].

Violența sexuală, precum și celelalte forme de violență, prezintă un pericol deosebit pentru copil, dar și pentru întreaga societate. Pericolul constă, în primul rând, în răul provocat direct victimei, iar, în al doilea rând, în consecințele destabilizatoare în plan social ale violenței sexuale asupra desfășurării normale a vieții [7]. Altfel spus, abuzul are un impact puternic asupra procesului de socializare a copilului. El începe să se îndoiască de capacitățile sale de a simți, de a avea propriile sale emoții. Copiii care au fost victime ale abuzului sau care au fost martori la acte de violență domestică prezintă un risc și probabilitate mai mare de a se comporta agresiv atât în familie, cât și în afara ei. Fără intervenție și ajutor copilul agresat sexual poate deveni un infractor ce molestează copiii sau partener al unui asemenea infractor [8].

Spunem că abuzul sexual are consecințe negative atât pentru copilul-victimă, cât și pentru societate. De ce? Răspunsul la întrebare rezultă din următoarele considerente. Agresorii sexuali sunt caracterizați deseori ca pacienți sau prizonieri model în cursul spitalizării sau încarcerării lor. Ei sunt ascultători și se comportă bine în afara activității lor sexuale. Însă, societatea este din nou expusă riscului când acești agresori sunt puși în libertate și ajung într-un mediu în care personalitatea lor inadecvată, lipsa respectului de sine și relațiile sexuale nesatisfăcute le provoacă disfuncție psihosexuală. Agresorii sexuali se vindecă rar și, odată ajunși la libertate, își reiau activitatea infracțională în sfera vieții sexuale [9].

Conform Convenției Națiunilor Unite pentru Drepturile Copilului, este dreptul fiecărui copil de a fi protejat împotriva oricăror forme de abuz. Rareori copiii abuzați au șansa de a cere ajutor, fiind lăsați să se apere singuri. De aceea, este extrem de important ca autoritățile, serviciile sociale și, nu în ultimul rând, școala să se implice în identificarea și monitorizarea copiilor abuzați, neglijați și, unde este necesar, să intervină pentru protejarea lor. În lipsa acestor implicații, abuzul asupra copiilor poate avea consecințe dezastruoase asupra dezvoltării lor fizice, în special psihice [10].

Copilul este și rămâne artizanul viitorului oricărei societăți; de felul în care acesta este crescut și educat depinde, așadar, modul în care întreaga omenire va evolua. Ea este rațiunea pentru care ocrotirea copilului devine din ce în ce mai mult o prioritate atât în domeniul legislativ, cât și în cel social sau chiar juridic [11]. Constituind capitalul de mâine al societății, copilul a fost ocrotit atât pe plan internațional, cât și de legislația statului nostru. Ocrotirea se reflectă în norme legale care prescriu drepturile copilului în societate. Pe plan internațional un prim instrument de reglementare a drepturilor copilului este „Convenția internațională cu privire la drepturile copilului” adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 la New York, pentru Republica Moldova în vigoare de la 25 februarie 1993. Convenția ONU cu privire la drepturile copilului este un document agreat de statele Națiunilor Unite în care sunt explicate drepturile pe care le au copiii. Este, de asemenea, o înțelegere prin care statele se angajează să respecte aceleași legi cu privire la drepturile copilului. Aproape toate guvernele din lume au fost de acord cu prevederile Convenției și s-au angajat să vegheze la respectarea drepturilor copilului.

Articolele 19 și 20 ale acestei Convenții se referă la copilul abuzat.

Articolul 19 prevede:

1. Statele părți vor lua toate măsurile legislative, administrative, sociale și educative corespunzătoare pentru protejarea copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau de abuz fizic sau mental, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv violență sexuală, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului sau a reprezentanților săi legali sau a oricărei persoane căreia i-a fost încredințat.

2. Aceste măsuri de protecție vor cuprinde, după cum se va conveni, proceduri eficiente pentru stabilirea de programe sociale vizând furnizarea de sprijin necesar copilului și celor cărora le-a fost încredințat, precum și pentru alte forme de prevenire, ca și pentru identificarea, raportarea, retrimiteră, anchetarea, tratarea și urmărirea penală pentru cazurile de rele tratamente – descrise mai sus – aplicate copilului și vor cuprinde, de asemenea, după cum se va stabili, proceduri de intervenție judiciară.

Articolul 20 prevede:

1. Orice copil care este lipsit, temporar sau definitiv, de mediul său familial sau care, în propriul său interes, nu poate fi lăsat în acest mediu, are dreptul la protecție și la ajutor special din partea statului.

2. Statele părți vor prevedea pentru acest copil o ocrotire alternativă în conformitate cu legislația lor națională.

3. O astfel de ocrotire alternativă poate să aibă, între altele, forma de plasament familial „Kafala” din legea islamică, adopțiune sau, dacă este cazul, încredințare într-o instituție corespunzătoare pentru copii. În alegerea uneia din aceste soluții este necesar să se țină seama în mod corespunzător de necesitatea unei anumite continuități în educarea copilului, precum și de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică [12].

În ceea ce privește baza legală a Republicii Moldova în domeniul apărării copilului de orice tip de abuz, se impune o evidențiere a celor mai importante acte normative, care prin intermediul normelor cuprinse în ele asigură climatul optim de dezvoltare a copilului. Normele juridice ce reglementează protecția copilului de abuz și neglijare se divizează în două categorii:

- norme declarative,
- norme de sancționare.

Normele declarative sunt acele norme juridice care prin conținutul lor exprimă o idee de bază pentru o anumită sferă a relațiilor sociale, tratează principiile fundamentale de reglementare a acestor relații. Din această categorie fac parte [13]:

- a) Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994;
- b) Legea privind drepturile copilului, nr.338 din 15.12.1994.

Astfel, potrivit art.50 alin.(4) al Constituției Republicii Moldova, „exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise” [14].

Legea privind drepturile copilului din 15.12.1994 prevede expres în art.6 „Dreptul la inviolabilitatea persoanei, la protecție împotriva violenței fizice și psihice”. Potrivit acestui articol, statul ocrotește inviolabilitatea persoanei copilului, protejându-l de orice formă de exploatare, discriminare, violență fizică și psihică, neadmițând comportarea plină de cruzime, grosolană, disprețuitoare, insultele și maltratările [15].

Normele de sancționare sunt acele norme juridice care conțin descrierea faptei socialmente periculoase și prevăd pedeapsa aplicabilă pentru încălcările respective. Legislația Republicii Moldova prevede pentru acțiuni de abuz și neglijare săvârșite față de copil tragerea la răspundere juridică, care, în dependență de gradul gravității, consecințe și alte circumstanțe, îmbracă diverse forme: penală, administrativă, civilă, disciplinară. Dintre normele de sancționare fac parte [16]:

- ✓ Codul penal (din 18.04.2002);
- ✓ Codul familiei (din 26.10.2000);
- ✓ Codul cu privire la contravențiile administrative (din 29.03.1985, cu modificări și completări la data de 5.01.2006).

Pentru abuzurile pe care unii sunt predispuși să le comită asupra minorului, Codul penal al Republicii Moldova prevede expres pedepse aspre cu închisoarea, în raport cu gravitatea faptei și a consecințelor survenite în urma săvârșirii acesteia. Spre exemplu, art.171 „Violul”, cu mențiunea expresă „dacă este comis asupra unui minor care nu a împlinit vârsta de 18 ani (alin.(2) lit.b)) și de 14 ani (alin.(3) lit.b)), se pedepsește: violul incriminat la alin.(2) lit.b) cu închisoare de la 5 la 15 ani și violul incriminat la alin.(3) lit.b) cu închisoare de la 10 la 25 de ani sau cu detențiune pe viață; art.172 „Acțiuni violente cu caracter sexual” răspunderea juridică pentru fapta prevăzută la alin.(2) lit.b) și la alin.(3) lit.b) este similară art.171; art.174 „Raport sexual cu o persoană care nu a atins vârsta de 16 ani” – sancțiunea este închisoare de până la 5 ani; art.175 „Acțiuni perverse săvârșite față de o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a atins vârsta de 16 ani” – se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani [17] etc.

Codul familiei al Republicii Moldova de asemenea cuprinde norme ce au caracter sancționator. Spre exemplu, art.67 care prevede „Decăderea din drepturile părintești”. Părinții pot fi decăzuți din drepturile părintești într-un șir de cazuri, printre care se menționează și cel cu privire la abuzul (fizic, psihic, sexual) al părinților față de copii. Așadar, părinții care se comportă cu cruzime față de copil, aplicând violență fizică sau psihică, atentează la inviolabilitatea sexuală a copilului pot fi decăzuți din drepturile părintești.

Un alt act normativ care prevede pedepse față de persoanele care încalcă drepturile și interesele legitime ale copilului este Codul cu privire la contravențiile administrative al Republicii Moldova. Astfel, potrivit art.170/2, „încălcarea drepturilor și intereselor legitime ale copilului, exprimată prin comportament abuziv, insulte și maltratări de orice fel, violență psihică și fizică, atrage după sine aplicarea unei amenzi în mărime de la 10 la 25 de unități convenționale”.

Astfel, putem concluziona că orice formă de violență asupra copilului, fie fizică, psihică, sexuală, precum și lipsirea copilului de grijă și ocrotire, are un impact negativ asupra procesului de dezvoltare a acestuia. De aceea, noi, cei din jur – juriștii, medicii, serviciile de asistență socială – suntem chemați a conlucra întru colectarea datelor și rezolvarea cazurilor. În așa fel asigurându-i victimei revenirea la starea de normalitate, în același timp identificându-l pe cel care a comis abuzul, protejând astfel victima și întreaga societate.

Referințe:

1. Instrucțiunile UNICEF „Privind protecția drepturilor copiilor victime ale traficului de ființe umane în Europa de Sud-Est și alte Standarde Internaționale”. UNICEF, Moldova, 2004.
2. Sănătatea și dezvoltarea tinerilor: Studiu de evaluare a cunoștințelor, atitudinilor și practicilor tinerilor. - Chișinău: Trigraf-Tipar, 2005, p.64.
3. [http://www.preferatele.com/psihologie/abuzul sexual în copilărie](http://www.preferatele.com/psihologie/abuzul%20sexual%20în%20copilărie)
4. Anghel A., Hîrceag C., Vrăjitor M. Ghid de aplicare practică a Convenției cu privire la drepturile copilului. - Chișinău: Cartier, 2001, p.459.
5. Bujor V., Miron I. Violența sexuală: aspecte juridico-penale și criminologice. - Chișinău, 2001, p.6.
6. Asociația Femeilor Împotriva Violentei – ARTEMIS. Articol „Violența sexuală asupra adolescenților”.
7. Bujor V., Miron I. Violența sexuală: aspecte juridico-penale și criminologice, p.3.
8. Molestarea sexuală a copiilor (Manual pentru studenți), COLPI-Part of the Open Society Institute, p.9.
9. [http://www.preferatele.com/psihologie/abuzul sexual în copilărie](http://www.preferatele.com/psihologie/abuzul%20sexual%20în%20copilărie)
10. Munteanu F. Copilul abuzat, neglijat. Cabinetul de asistență psihopedagogică, Petroșani, p.1.
11. Coca-Cozma M., Crăciunescu Cr.-M., Lefterache L.V. Justiția pentru minori. - București: Universul Juridic, 2003, p.1.
12. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului din 20.11.1989. Monitorul Oficial nr.408-12 din 12.12.90.
13. Petrov R. Legislația națională cu privire la protecția copilului de abuz și neglijare // De Ce – Drepturile Copilului. - 2001. - Nr.4. - Buletinul Centrului de Informare și Documentare privind Drepturile copilului în Moldova, p.11.
14. Constituția Republicii Moldova (adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 29.07.1994) // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 1994. - Nr.1.
15. Legea privind drepturile copilului, nr.338-13 din 15.12.1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 1995. - Nr.13/127.
16. Petrov R. Op.cit., p.11.
17. Codul penal al Republicii Moldova, nr.985-15 din 18.04.2002, p.48.

Prezentat la 19.12.2007